

EEDER

Edebi Eleştiri Dergisi

e-ISSN: 2602-4616

Ekim 2023, Cilt 7, Sayı 2

Atf/Citation: Fidan, M. (2023). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Cadı* İsimli Romanının Fantastik Edebiyat Açısından İncelenmesi", *Edebi Eleştiri Dergisi*, 7(2), s. 412-423.

Mehmet FİDAN*

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Cadı* isimli Romanının Fantastik Edebiyat Açısından İncelenmesi**

An Examination of Hüseyin Rahmi Gürpınar's Novel The Witch (Cadı) in Terms of Fantastic Literature

ÖZ

Bu çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Cadı* isimli eserinin fantastik edebiyat bağlamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu doğrultuda eser fantastik edebiyatın asıl türünü oluşturan fantastik ve bu türe yakın diğer türler olan tekinsiz ve olağanüstü bağlamında değerlendirilmiştir. Değerlendirme sırasında bir eserin fantastik türü kapsamında yer alabilmesi için gerekli bir ölçüt olan fantastik kararsızlık süreci temel alınmıştır. Ayrıca eserde yer alan olağanüstü öğeler de incelenmiştir. Burada amaç belirtilen öğelerin kurguya hangi yönden katkı sağladığını saptayabilmektir. Yapılan incelemeler sonucunda eserde olağanüstü öğelerin özellikle gizem ve korku nitelikleri ile okuyucuya sunulduğu görülmüştür. Eserin başlangıcından itibaren görülen fantastik kararsızlık sürecinin Kadir Bey'in mektubu ile mantıklı bir çözüme kavuşması eserin hangi tür kapsamında yer aldığı belirlenmesine katkı sağlamıştır. Bu doğrultuda eserin fantastik türüne yakın ana türlerden olan "tekinsiz", alt türlerden ise "tekinsiz fantastik" kapsamında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca eserin bazı nitelikleri ile fantastik türüne de yaklaştığı tespit edilmiştir. Özellikle konakta Şükriye Hanım'ın babasının başına gelen olağanüstülüklere yönelik mantıklı açıklamanın bulunmaması fantastik kararsızlığa sebep olan temel öğedir. Ancak bu durumun eserin genelinde yer alması ve yaşanan olayların mantıklı açıklamasının bulunması sebebiyle eserin fantastik türünde yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Rahmi Gürpınar, Fantastik edebiyat, Tekinsiz, Olağanüstü.

ABSTRACT

In this study, Hüseyin Rahmi Gürpınar's work named *the Witch (Cadı)* was evaluated in the context of fantastic literature. In this direction, the work has been evaluated in the context of the uncanny and the marvelous and other genres close to this genre, which constitute the main genre of fantastic literature. During the evaluation, the fantastic uncertainty process, which is a necessary criterion for a work to be included in the fantastic genre, was taken as a basis. In addition, marvelous elements in the work were also examined. The aim here is to determine in which way the specified elements contribute to the fiction. As a result of the examinations, it was seen that marvelous elements in the work were presented to the reader, especially with their mystery and horror qualities. The fantastic events seen from the beginning of the work are explained realistic perspective by Kadir Bey's letter at the end of the novel. This result contributed to the determination of the genre of this novel. In this direction, it has been concluded that the work is within the scope of uncanny, which is one of the main genres close to the fantastic genre, and uncanny - fantastic from the sub-genres. In addition, it has been determined that this novel is close to the fantastic genre with some of its qualities. The lack of a realistic perspective for the extraordinary events that happened to Şükriye Hanım's father, especially in the old house, is the main element that causes fantastic uncertainty. However, it has been concluded that the work is not in the fantastic genre, since this situation is not included in the work in general and there is a realistic explanation of the events experienced.

Keywords: Hüseyin Rahmi Gürpınar, Fantastic literature, Uncanny, Marvelous.

* Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, fidanm3838@gmail.com ORCID: 0000-0002-9347-2992

** [Araştırma Makalesi], Geliş Tarihi: 01.02.2023 Kabul Tarihi: 07.10.2023 Yayın Tarihi: 26.10.2023 DOI: 10.31465/eeder.1246024

Giriş

Hüseyin Rahmi Gürpınar, kaleme aldığı birçok eserle Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yazarlığa bakış açısının ve üslubunun temellenmesinde dönemin bilimsel, felsefi, sosyal, edebî vb. koşulları etkili olmuştur. Onun etkilendiği aydınlardan birisi de Ahmet Mithat Efendi'dir. Tanpınar (2013: 447) Tanzimat döneminin üretken yazarlarından birisi olan Ahmet Mithat'ın, eserlerinde halkın seviyesine uygun bir hitap tarzını benimseyerek yazdığı metinler aracılığıyla okuyucusu ile âdeta “yârenlik” yapabildiğini belirtir. Gündüz (2013a: 39), Ahmet Mithat'ın bu dönemde yazıları vasıtasıyla halkı eğitmeyi amaçladığını ve onun bu üslubundan etkilenen romancılardan birisinin de Hüseyin Rahmi Gürpınar olduğunu ifade eder. Bu konuda Gündüz (2013a: 20), Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın da eserleri aracılığıyla benzer bir görevi yani halkı eğitmeyi amaçladığını ve bu doğrultuda toplumun batıl inançlarının, yanlış değerlerinin düzeltilmesini hedeflediğini belirtir. Nitekim yazar, *Gulyabani*, *Cadı* gibi eserlerinde “geleneksel inanış tarzı” karşısında “pozitivist dikkati” ön plana çıkararak (Gündüz, 2013a: 377) batıl inanışlara eleştirel ve alaycı bir üslupla değinir (Enginün, 2013: 320). Özlük (2011: 69) yazarın bu türdeki eserlerinden biri olan *Gulyabani*'de “fırsatçı insanların, iyi niyetli kişileri boş inançlar aracılığıyla nasıl kandırma girişiminde bulduklarını” ortaya koymayı amaçladığını belirtir. Yazarın romanlarının ana fikirlerinde etkisinde olduğu edebî felsefenin etkileri gözlenebilmektedir (Eryılmaz ve Kalaycıoğulları, 2018: 136). Eserlerinde toplumu bütün yönleriyle ele almaya çalışan yazarın “realist” ve “natüralist” akımların etkisinde olduğu görülür (Enginün, 2013: 311; Kerman, 2009: 152). Enginün (2013: 311) yazarın bu doğrultuda “Emile Zola'nın deneysel roman anlayışını ve naturalizmi” benimsediğini belirtir. Gündüz (2013a: 39; 2013b: 419), Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerinde okuru eğitime, “okuru bilgilendirme alışkanlığından” vazgeçmediğine vurgu yaparak onun bazen romanın kurgu düzeninden koparak çeşitli ilmî, felsefi konularda bilgilendirme yapmasındaki amacının “entelektüel zümre oluşturmak” ya da “yeni bir aydın tipi yaratmak” olduğunu ifade eder. Yazarın eserlerinde kullandığı kurgu düzenine yönelik dönemde çeşitli eleştirilerin de olduğu görülür. Demirkaya (2015: 3-9) Gürpınar'ın *Cadı* isimli romanı üzerinden Şahabeddin Süleyman'ın başlattığı tartışma sürecinde, bu eserin (*Cadı*) yazarın önceki eserlerine göre daha başarısız bulunduğunu belirtir ve bu doğrultuda –yazar da dâhil olmak üzere- Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın edebî kişiliğini savunan ve eleştiren çeşitli görüşleri sıralar. Boratav (1945: 212) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ı "Türk romanının ilk büyük hamlesini yapmış" biri olarak görür ve onun eserleri vasıtasıyla Türk edebiyatına önemli etkilerinin olduğunu ifade eder. Bu etkilerden birinin de batıl inançların sunumunda kullanılan korku ögesi ve olağanüstü ögeler yönünden olduğu söylenebilir. Elkılıç (2021: 79) gotik tarzda korku temasının Türk edebiyatında Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserleri ile başladığını ifade ederek buradaki merak unsurunun da okuyucuyu eğitmeye yönelik olduğunu belirtir. Aslan (2011: 643-644), Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında genel olarak fantastik öğeleri kullandığını ancak bu eserlerin tamamıyla fantastik edebiyatın sınırları içerisinde kabul edilemeyeceğini belirterek yazarın özellikle *Ölüler Yaşıyor mu?* adlı eserinin fantastik kurgusuyla Türk fantastik edebiyatı açısından önemli olduğunu vurgular. Koşar (2005: 76), Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Cadı* isimli romanın da bulunduğu eserlerinde “bâtıl inançları mizahî bir şekilde” eleştirdiğini belirtmektedir. İldeş (2009: 816-817) bu türden eserlerin kurgulanmasında olaylara “pozitivist” bir bakış açısıyla yaklaşanlar ile batıl inançların etkisinde olanların bir çatışma unsuru olarak

kullanıldığını ifade eder. Ayrıca yazarın batıl inançları işlediği eserlerinde yer alan kadınların durumunun, dönemdeki kadınların eğitim seviyesi açısından ele alındığı da görülmektedir (Duran Oto, 2017: 287). Yazarın eserlerinde olağanüstülüğü yukarıda belirtilen amaçlar (batıl inançları eleştirisi) doğrultusunda kullandığı görülmektedir. Bu durum eserlerde kullanılan olağanüstü unsurların hangi yapısal özellikler doğrultusunda tasarlandığını ön plana çıkarmaktadır.

Edebiyatta “fantastik” kavramı ile eserin özelliklerini taşıdığı tür belirtilmek istenir (Todorov, 1975: 3). Bu tür eserlerde olağanüstü öğelerin temel amaç olarak kullanıldığı görülür (Uğur, 2010: 135). Todorov (2012: 31) fantastiğin tanımını yaparken, eserin kurgusunda bulunan olağanüstü öğelerin sınıflandırılmasındaki durumuna dikkat çeker. Todorov’a (2012: 31) göre okurun ve metnin kahramanlarının gerçek yaşam koşulları sürecinde ortaya çıkan bu olağanüstülüklerin gerçekte yaşanıp yaşanmadığı konusundaki kararsızlığı, bir eserin fantastik edebiyat sınırlarına dâhil olmasını sağlamaktadır. Olağanüstülüklerin nedeninin düşe veya gerçekten yaşanmışlığa bağlanması, bu eserin “tekinsiz” ve “olağanüstü” şeklinde anılan fantastiğe yakın diğer türlerin kapsamına girmesine neden olmaktadır (Todorov, 2012: 31). Bir eserin fantastik olabilmesi için kurgunun öncelikli olarak gerçek yaşama yönelik olması, bu gerçeklik sürecinde sebebi açıklanamayan olağanüstülüklerin kahramanlarda ve okuyucuda “kararsızlık” süreci oluşturması gerekmektedir (Todorov, 2012: 39). Eserde okuyucuyu temsil eden kahraman, yaşanan olağanüstülüğü mantıklı bir şekilde açıklayabiliyorsa eser “tekinsiz”; açıklayamıyorsa “olağanüstü” türünün kapsamına girmektedir (Todorov, 2012: 47). Ayrıca bu türlerin fantastik edebiyata yakınlık derecesini belirleyen alt türleri de bulunmaktadır. Bu türler içerisinde yer alan tekinsiz fantastikte olağanüstülüklerin mantıklı bir açıklaması bulunurken, saf tekinsiz türünde ise nispeten korku edebiyatının kurgu yapısı ile karşılaşılır. Fantastik olağanüstüde olağanüstülükler olduğu gibi kabul edilir; peri masallarının kurgusunun da olduğu saf olağanüstüde ise yaşanan olağanüstülükler eserin doğası gereği sıradan bir durum olarak karşılır (Todorov, 2012: 57-59). Bu çalışmada incelenecek eserin genel kurgusu yeniden dirilmeye yönelik olduğu için bu olağanüstü öğenin niteliklerine de değinmek gerekmektedir. Jung’a göre (2003: 52-55) yeniden diriliş (arketipi) süreçleri beş farklı biçimde olabilmektedir. Bu süreçler yaşam sürecinde ruhun başka bir vücuda geçerek yaşamın uzaması; bir insan vücudunda yeniden doğuş olarak da adlandırılan reenkarnasyon; kişinin diriliş, dönüşüm şeklinde de adlandırılan başka bir varlık şeklinde dirilmesi; yaşam süreci içerisinde yeniden doğuş; ayin gibi çeşitli törenlerle dönüşüme uğrama şeklinde olabilmektedir (Jung, 2003: 52-55). Bu kapsamda incelenen eserde yeniden dirilmeye yönelik tespitlerde de bulunulmuştur.

Bulgular

Bu çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın *Cadı* isimli eseri olağanüstü nitelikler ve bu nitelikler açısından ön plana çıkan fantastik kararsızlık süreci yönünden değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda çalışma sürecinde “yazılı materyallerin analizinde” kullanılan “doküman incelemesi tekniğine” başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187). Fantastik kararsızlık sürecinin tespit edilmesinde Todorov’un (2012) fantastik edebiyatın kapsamına yönelik açıklamaları ölçüt olarak kullanılmıştır. Yorumlamalarda olağanüstü kavramı ile gerçek yaşam koşullarına uygun olmayan durumlar ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda olağanüstü öğeler ana temalar olarak belirlenerek bu temalar dâhilinde yorumlamalar yapılmıştır.

Romanın genel kurgusu kocasının vefatı üzerine dayısı ve yengesiyle yaşamaya başlayan Fikriye Hanım'ın, yengesi aracılığıyla Naşit Nefi Efendi ile evlendirilmeye çalışılması ve bu durumla bağlantılı iç içe geçmiş olaylar şeklinde tasarlanmıştır. Bu iç içe geçmiş olaylar Fikriye Hanım'ın Naşit Nefi Efendi ile evlenmeye ikna edilme süreci ve Naşit Nefi Efendi'nin eski eşi Şükriye Hanım'ın başından geçen olağanüstülükler şeklindedir. Eserde kurgu Fikriye Hanım'ın Naşit Nefi Efendi ile evlendirilme sürecinde bazı gariplikler olduğuna yönelik duyum alması üzerine Naşit Nefi Efendi'nin eski eşi Şükriye Hanım'la bu konuda konuşması ve Şükriye Hanım'ın da ona başından geçen olağanüstü olayları anlatması şeklindedir. Eserde Naşit Nefi Efendi'nin ilk eşi olan Binnaz Hanım'ın yeniden dirilmesi –eserdeki tabiri ile cadı olması– üzerine olaylar kurgulanmıştır. Binnaz Hanım'ın çeşitli vasıtalarla Şükriye Hanım'ı evlilikten soğutmasına yönelik olaylar ana kurguyu oluşturmaktadır. Yaşanılan olağanüstülüklerin eserdeki kahramanlar tarafından mantıklı bir izaha dayandırılmadığı görülür; ancak Arâm-ı Dil Hanım'ın büyük oğlu Kadir Bey'in olayların mantık dâhilindeki çözümüne yönelik mektubu ile eser sonuçlandırılır. Eserde yer alan olağanüstü öğeler ve fantastik kararsızlık sürecine yönelik tespitler başlıklar şeklinde yorumlanmıştır.

1. Olağanüstü Olaylar

Eserin kurgusu olağanüstü olaylar bağlamında incelendiğinde süreç boyunca okuyucuda gizem, merak düşüncelerinin canlı tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. Olağanüstü olaylar eserde ana karakter olarak da söylenebilecek, yeniden dirildiğine inanıldığı için cadı olarak anılan Binnaz Hanım ve onun gizemli öyküsü etrafında şekillenmektedir. Eserin sonunda Binnaz Hanım'ın yeniden dirildiğine yönelik yaşanılanların bir kurgudan ibaret olduğunun ortaya çıkmasına rağmen, özellikle eser boyunca gizem ve korkunun bu olağanüstü öge bağlamında ele alınmış olması sebebiyle bu durum değerlendirilmiştir. Eserde yeniden dirilişe dair çeşitli işaretler (Naşit Nefi Efendi'nin yeni eşinin taşlıkta ölü bulunması, çocuklara kimin getirdiği belli olmayan yemişler, tehdit mektupları, mezar taşındaki yazı, ruh çağırma seansı, Şükriye Hanım'a ve babasına cadının görünmesi, kilitli dolaptaki eşyaların kaybolması vb.) okuyucuya sunulmuştur. Bu açıdan yeniden dirilişe yönelik ilk işaretlerden birisi Binnaz Hanım'ın iki çocuğuna gelen yemişlerdir. Bu durum konak içinde gizemin artmasına ve “Bu kadar yiyecek, kudret helvası gibi çocukların önüne semadan inmiyordu ya?” gibi düşüncelerin oluşmasına sebep olur (Gürpınar, 2021: 76). Nitekim erkek çocuğun “Bu yemişleri bize annem getirir.” (Gürpınar, 2021: 77) ve “cadı annem” şeklindeki sözleri özellikle Şükriye Hanım olmak üzere ev halkında yeniden dirilme düşüncesinin oluşmasına neden olur (Gürpınar, 2021: 78). Özellikle evde çalışan hizmetçiler arasında bu durum bir gerçeklik olarak kabul edilir. Gülendam, “öksüzlere el kaldırma” diyerek Şükriye Hanım'ı çocuklara kötü davranmaması yönünde uyarır (Gürpınar, 2021: 83). İrfan Hanım ise “cadıyı... Ay estağrifullah merhumeyi taşlıkta iki defa gördüğünü” (Gürpınar, 2021: 99), ayrıca Binnaz Hanım'ın öldüğü gece kefeniyle eve geldiğine başkalarının da şahit olduğunu belirtir. Kilitli dolaptan mücevherlerin kaybolması ve dolabın içinden Binnaz Hanım'ın mücevherleri neden aldığına dair mektubunun çıkması da bir başka olağanüstü olaydır. Bu mektupta Binnaz Hanım'ın yazdığı düşünülen “Tecessüd-i ervaha inanmayanları bu ders ikaza kâfi değil midir?” ifadesinin yer alması, karakterler arasında olaylara daha mantıklı yaklaşmaya çalışan Naşit Nefi Efendi'nin de düşüncelerinin olağanüstülüklerle inanma yönünde değişmesine neden olur (Gürpınar, 2021: 116). Naşit Nefi Efendi'nin ölen eşiyle ilgili “Yemin ederim ki kıskanıyor.” ifadesi bu durumun göstergesi

niteliğindedir (Gürpınar, 2021: 135). Ayrıca diğer mektuplarda Naşit Nefi Efendi ile Şükriye Hanım'ın aralarındaki gizli konuşmalarına da yer verilir. Aynı düşüncenin Şükriye Hanım'da da olduğu görülür ve o da olağanüstülükleri normal gibi karşılamaya başlar. Bu durum onun "Cadı karı, kocamı elimden aldı." sözlerinden anlaşılabilir (Gürpınar, 2021: 210). Ruh çağırma gecesinde yaşanan, koltuğun kendi kendine hareket etmesi, Şükriye Hanım'ın babasının elinin istemsizce yazı yazması, ticaret ortağıyla anlaşmalarının ortaya çıkması gibi durumlar da bir başka olağanüstülüklerdir. Diğer bütün olağanüstü olayların aksine eserin sonunda ruh çağırma gecesinde yaşanan olağanüstülüklerin mantıklı bir açıklaması yapılmamıştır. Nitekim Şükriye Hanım'a ve babasına gece görünerek onlara saldıran Binnaz Hanım kılığındaki kişinin aslında komşuları olduğu, mezarlıkta yaşandığı iddia edilen olaylarda ırgatbaşının para karşılığında yalan söylediği eser sonunda mantıklı bir şekilde açıklanır. Ruh çağırma gecesine yönelik mantıklı bir açıklamanın olmaması ise kararsızlık düşüncesinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum kurguyu fantastik edebiyata yakınlığının tek özellik olarak belirtilebilir. Ancak eserin sonunda, yaşanan diğer olağanüstülüklerin mantıklı açıklamasının olması eserin tekinsiz fantastik niteliği taşımasını sağlamıştır.

2. Olağanüstü Mekânlar

Eserde olağanüstü olayların gerçekleştiği mekânların bazı nitelikleri ile ön plana çıktığı görülür. Bu özellikleri genellikle tenhalık, karanlık gibi nitelendirmek mümkündür çünkü olaylar gece ve genelde kimsenin olmadığı zaman dilimlerinde gerçekleşmektedir. Mekânlara olağanüstü nitelik kazandıran kişi cadı olarak nitelendirilen Binnaz Hanım'dır. Olayların ana mekânı Naşit Nefi Efendi'nin konağıdır. Şükriye Hanım'ın evlenmeden önce duyduğu söylentiler konak üzerindedir çünkü Naşit Nefi Efendi'nin ölen eşinin yeniden dirilip konağa gelerek "evi birbirine kattığı", "boğmak için ortaklarına hücum ettiği" söylenilmektedir (Gürpınar, 2021: 69). Söylentilere en başta inanmayan Naşit Efendi "Elhamdülillah burada öyle cin, peri gibi şeylerden eser yoktur." der ancak yaşanan olaylar onu da gariplikleri kabul etmeye zorlar (Gürpınar, 2021: 92). Binnaz Hanım'ın el yazısı ile gelen tehdit mektupları, eşyaların kilitli sandıklardan kaybolması, ruh çağırma seansı, Binnaz Hanım'ın Şükriye Hanım'a ve babasına gece görünmesi olayları konakta gerçekleşir. Bu özelliği ile anlatıcı konağı gizem ve korkunun ana mekânı haline getirir.

Eserde olağanüstü nitelikler taşıyan bir diğer mekân ise ormanlık ve taşlık alandır. Şükriye Hanım evliliğinin ilk günlerinde, Binnaz Hanım "bu kayaların arasından, bu loşlukların içinden, insandan ziyade... ine cine makar olan bu gizli yerlerden inip gelir" diye korkulu düşüncelere kapılır (Gürpınar, 2021: 75-75). Aynı zamanda bu mekânın korku ögesini artırmasındaki bir diğer sebep ise Naşit Nefi Efendi'nin Binnaz Hanım'ın ölümünden sonra evlendiği ilk eşinin bu bölgedeki taşlık alanda ölü bulunmasıdır.

Binnaz Hanım'ın defnedildiği mezarlığın da korku ve gizem teması ile eserde sunulduğu görülmektedir. Çocuklar kendilerine her gece yiyecekler getiren kişinin anneleri olduğunu ve onun "Rumelihisarı'ndaki mezarlıkta" oturduğunu söylerler (Gürpınar, 2021: 78). Binnaz Hanım'ın mezarının demir parmaklıklarla kilitli olması Şükriye Hanım'ı tedirgin eden bir başka husustur. Nitekim mezar taşında Binnaz Hanım'ın el yazısına benzeyen satırların bulunması, mezarlığın yanındaki inşaatta çalışan ırgatbaşının geceleri Binnaz Hanım'ı "Kaç defa gözümle gördüm." diye beyanda bulunması gibi durumlar ile mezarlığın olağanüstü özellikleriyle nitelendirildiği görülür (Gürpınar, 2021: 176).

3. Diğer Olağanüstü Ögeler

Anlatıcı eserin kurgusunda kişiler, mekânlar gibi durumlara ek olarak farklı niteliklere sahip olağanüstü öğelere de yer verir. Buradaki amacın eserin gizem ve korku ögesini desteklemek, aynı zamanda eleştirel olarak yaklaşılacak hurafeleri de açıklayabilmek olduğu söylenilebilir. Eserde yer alan diğer olağanüstü öğelerden biri kedidir. Kedi, ana olağanüstü karakter olan Binnaz Hanım'ın yeniden dirilmesi bağlamında ele alınmıştır. Eserde "Cenaze evde yattığı gece üzerinden kedi mi atlatmışlar, ne yapmışlar? Zavallı hatun, -neuzübillah- işte cadı olmuş." şeklinde atıfta bulunan kediye, hurafe olarak adlandırılrsa da olağanüstü bir nitelik yüklediği söylenilebilir (Gürpınar, 2021: 56). Eserde bu özellikleriyle kedinin batıl inanç yönüyle yeniden dirilmede (eserdeki anlatım formuyla cadı olarak tekrar dirilme) bir araç olarak nitelendirildiği söylenilebilir.

Benzer şekilde yeniden dirilme bağlamında ele alınan bir başka canlı ise yılandır. Anlatıcının burada kediye ek olarak yılan da olağanüstü nitelikler yüklediği görülmektedir. "Yılanın da canı birden ziyade imiş. Yılan öldürüldükten sonra gece ayaza bırakılırsa gökte ilk yıldızı gördüğü zaman yine dirilirmiş." şeklinde özellikleri açıklanan bu öğede, ana kurgunun yeniden dirilme olduğu görülür (Gürpınar, 2021: 36). Bu vasıta ile anlatıcının eserin ana karakteri Binnaz Hanım'ın yaşadığı düşünülen süreci simgeleştirdiği de söylenilebilir.

4. Fantastik Kararsızlık Süreci

Eserin fantastik nitelikler açısından incelenmesinde olağanüstü öğelere ek olarak fantastik kararsızlık süreci de değerlendirilen bir diğer alandır. Eserde yer alan olağanüstü öğeler incelendiğinde yeniden dirilmenin eserin geneline hâkim olduğu görülmektedir. Fikriye ile konuşmaları sırasında yenge, çeşitli söylentilerle bu alan kapsamında örnekler sunar. "Yılanın da canı birden ziyade imiş. Yılan öldürüldükten sonra gece ayaza bırakılırsa gökte ilk yıldızı gördüğü zaman yine dirilirmiş." ifadesinde görüldüğü üzere yeniden dirilme bir efsane bağlamında çeşitlendirilmektedir (Gürpınar, 2021: 36). Eserde yer alan bir başka olağanüstü öğe iki canlılıktır. Yengenin bu bağlamdaki "Kadının alelade zamanında bir, gebelik vaktinde iki canı vardır." şeklindeki ifadesi bu duruma örnek olarak sunulmaktadır (Gürpınar, 2021: 36). Bu ifadenin olağanüstü olarak nitelendirilmesindeki sebep anne karnındaki bebekten ziyade anneye bu özelliğin yüklenmesinden kaynaklanmaktadır. Yani hamilelik süresince annenin fiziksel açıdan iki canlı olduğu ifade edilmeye çalışılmaktadır; ancak bu tarzda inanışları olan yengenin çıkarı uğruna kendisinden beklendiği tarzda davranmadığı da görülür. Gerçekten de onun asıl amacı, Fikriye'yi evlendirerek onu konaktan gönderebilmektir. Bu nedenle aslında düşünce tarzına uyan yeniden dirilme hikâyesine karşı çıkar. Bu durumu komşuları olan büyükhanımla yaptıkları tartışmalarında görmek mümkündür. Eserde Fikriye'yi Naşit Nefi Efendi ile evlilik konusunda uyarma görevi komşuları olan büyükhanıma (kocakarı) yüklenir. Buradaki olağanüstülük ise büyükhanımın gördüğü rüyadır çünkü daha önce olaya dair bilgisi olmamasına rağmen büyükhanım, Fikriye'nin evlenmesi halinde başına gelebilecekler hakkında uyarılır. "Merhume anacığın üç gecedir sırayla rüyama giriyor: Kızımın başına nara yakıyorlar. Git, kurtar. diye yalvarıyor." ifadesi bu duruma örnektir (Gürpınar, 2021: 54). Büyükhanım gördüğü rüya sonucunda Fikriye'yi yapmayı planladığı evlilik konusunda uyarılmayı kendisine görev edinir. Bu durumun Fikriye'yi evlilikten vazgeçireceğini düşünen yenge, anlatılan olağanüstü olaylara inanmadığını belirtir. Bu doğrultuda büyükhanım, Fikriye ve yenge arasında gerçek, olağanüstü karşıtlığı oluşturulur. Anlaşılamayan temel konu ise Binnaz Hanım'ın

yeniden dirilip dirilmediğidir. Burada yengenin “Büyük hanım inanılacak bir şey değil ki, söyleyeyim. Bir masaldan, bir hayalden, şunun bunun uydurmasından ibaret boş dedikodular.” (Gürpınar, 2021: 55), “Bunca güngörmüş koskoca ak saçlı bir hanımsınız. Siz bu uydurma şeye inanıyor musunuz?” gibi ifadeleri yaşananlara karşı bakış açısını göstermektedir (Gürpınar, 2021: 56). Ayrıca yenge, Fikriye’yi evliliğe ikna etmek için de bu yönde çaba gösterir. “Böyle masallara inanıyor musun Fikriye?” ifadesinde görüldüğü üzere anlatılanların gerçeği yansıtmadığını belirtir ve büyükhanımın bunadığını ifade eder (Gürpınar, 2021: 59). Bu durumun göstergesi olarak da büyükhanımın “Cenaze evde yattığı gece üzerinden kedi mi atlatmışlar, ne yapmışlar? Zavallı hatun, -nezübillah- işte cadı olmuş.” şeklindeki sözlerini kanıt olarak sunar (Gürpınar, 2021: 56). Yenge, cadı hikâyesi ile ilgili anlatılanların “iyi kalplilerin saffetleriyle eğlenmek için” uydurulduğunu düşünür (Gürpınar, 2021: 56). Ancak burada büyükhanım doğrudan bu hikâyeye inanmadığını, bu olayı duyduktan sonra kendisinin de ilk önce güldüğünü ancak olayı detaylandırdıkça ilginçliklerle karşılaştığını ifade eder (Gürpınar, 2021: 57). Bu durum eserde yaşandığı belirtilen olaylara yönelik hem kahramanların hem de okuyucunun şüphe ve kararsızlık duygusunu harekete geçirmektedir. Çünkü bu kararsızlık kurgusu vasıtasıyla okuyucuda gizem ögesinin canlı tutulduğu söylenebilir. Aynı zamanda kahramanların kendi düşünceleri doğrultusunda eserde yaşanan olağanüstü olaylara inanma ya da inanmama yönünde kararsızlık süreci yaşayan diğer kahramanları ikna etmeye çalıştıkları görülür. Yengenin yaşananların uydurmadan ibaret olduğu yönündeki ifadelerinin aksine büyükhanım özellikle korku ögesini kullanarak kararsızlık sürecinde olan Fikriye’yi “...bizim Fikriye bu adama varacak olursa dokuzuncu karısı olacak. Sonunda ya boşanacak ya boğulacak.” sözleriyle ikna etmeye çalışır (Gürpınar, 2021: 58). Nitekim Fikriye’nin yengesine söylediği “Beni karısı cadı olmuş bir adama vermek, nefime çalışmak demek midir?” şeklindeki sözleri onun olağanüstülüğü kabul etme yönünde tavır sergilediğini göstermektedir (Gürpınar, 2021: 59). Ancak yaşandığı iddia edilen olağanüstüklere yönelik olarak kararsızlık sürecinin de anlatıcı tarafından “Böyle masallara inanıyor musun Fikriye?” gibi ifadelerle canlı tutulmaya çalışıldığı görülmektedir (Gürpınar, 2021: 59). Eserin bu bölümünde kararsızlık oluşturma rolünün yenge tarafından üstlenildiği söylenilebilir. Onun “Seksen Şükriye Hanım şehadet etse ölüp gömülen bir kadının mezardan çıkarak ortaklarını boğmaya geldiğine beni inandıramazlar.” gibi sözleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Gürpınar, 2021: 60). Bu çabaya rağmen Fikriye’nin düşüncelerinde değişim olmadığı da görülür. Yengenin bu sözleri üzerine onun “Bazı ölümlerin ruhları ailelerini, evlerini ziyarete geldiklerini hiç işitmedin mi?” (Gürpınar, 2021: 60), “Ben inanırım. Dünyada neler olmaz?” gibi ifadeleri düşünce yapısının olağanüstüklere inanma yönünde olduğuna işaret etmektedir (Gürpınar, 2021: 62). Ancak burada eserin kurgusu açısından Fikriye’nin evlenmek istememesi ve yengenin ise Fikriye’yi bir an önce evlerinden evlendirme bahanesi ile göndermek istemesinin rolü olduğu da gerçek, olağanüstü kararsızlığına karakterlerin yaklaşım tarzını belirleyebilmektedir. Nitekim bu evliliğe aracılık yapan kılavuz kadının “Ömrümde hiç masal dinlemedim değil ya! Bir cadı hikâyesi de burada dinlemiş olurum.” sözleri de kararsızlık sürecinde gerçek, olağanüstü arasındaki taraf seçiminde çıkar ilişkisinin etkili olduğunu göstermektedir (Gürpınar, 2021: 65). Ancak eser boyunca anlatıcı gerçek, olağanüstü karşıtlığında inandırıcılık ya da ikna rolünü olağanüstülüğe doğru yönlendirir. Yani başlangıçta olağanüstüklere inanmayan kişilerin çeşitli yollarla ikna edildiği görülür. Eserde bu kişilerin uzun süre boyunca gerçek, olağanüstü kararsızlığı yaşaması kurgunun fantastik edebiyata yaklaştığını da göstermektedir. Çünkü

yengenin bu konudaki tavrına eserde yer verilmemiştir. Şükriye Hanım'ın konakta yaşadıklarına şahitlik yapması bu kararsızlık sürecinin kahramanlar açısından olağanüstü tarafına doğru yönelmesine katkı sağlamaktadır. Nitekim Şükriye Hanım daha ilk sözlerinde karakterleri inandırabilmek adına “Eğer bir kelime mübalağam var ise göz bebeğim bir tanecik evladımın ölüsünü öpeyim.” şeklinde ifadelerde bulunur (Gürpınar, 2021: 64). Ayrıca anlatacaklarını unutmamak için not aldığı defterden faydalanarak ifade edeceğini belirterek olağanüstü olaylara dair inandırıcılığı artırmaya çalışır (Gürpınar, 2021: 68). Şükriye Hanım, kendisinin de evlilik öncesinde bu tür söylentileri duyduğunu ancak babasının bu durumu hurafe olarak nitelendirdiğini belirtir. Bu aşamada anlatıcı gerçek, olağanüstü kararsızlığını Şükriye Hanım'ın babası ve Şükriye Hanım'ın ilk eşi olan Naşit Nefi Efendi aracılığıyla sağlamaya çalışır. Babasının, kendilerinin (annesi ve Şükriye Hanım) aksine hurafelere (olağanüstülüklerle) inanmadığını belirterek “Mesela o, pencereden kafesi sürer, destur demeden karanlıkta dışarı tükürür... Ne çarpıldı ne bir şey oldu.” gibi sözlerle onun bu türden olaylar karşısındaki tutumunu ortaya koyar (Gürpınar, 2021: 70). Anlatıcının bu kurgu ile hurafelere inanmayan kişileri asıl olağanüstü olay için inandırıcı şahit olarak göstermeyi hedeflediği söylenilebilir. Çünkü başlangıçta pozitivist bir düşünce tarzı olan kişilerin olağanüstülüklerle inanmasının okuyucu açısından etkili bir kurgu tekniği olduğu söylenilebilir. Şükriye Hanım'ın evlilik sürecinde çevresinden duyduğu sözlerin kararsızlık kurgusunu oluşturduğu görülür. İlk dönemde Naşit Nefi Efendi dışındaki kişiler (kayınvalide, hizmetçi, İrfan Hanım vb.) kararsızlık sürecini olağanüstü yönüne doğru yaklaştırır. Örneğin İrfan Hanım, ölen kadının dirilerek tekrar konağa geldiğini gördüğünü “Ben eski hanımı bilmez miyim?...” (Gürpınar, 2021: 99), “Bu akşam yalının içi cadılarla dolacak.” gibi sözleriyle ifade eder (Gürpınar, 2021: 263). Naşit Nefi Efendi ise bu durum karşısında “Korkulacak hiçbir şey yok. Hepsi yalan, hepsi hezeyan.” gibi sözlerle tarafını belli ederek bilmedikleri bir düşmanlarının onları bu vasıtayla rahatsız ettiğini düşünür (Gürpınar, 2021: 86). Ancak bazı durumlarda Naşit Nefi Efendi'nin de cevabını veremediği sorular olur. Çocukların odasında her gece kim tarafından getirildiği belli olmayan çeşitli yemişler ortaya çıkar. Bu durum karşısında Naşit Nefi Efendi'nin cevabı ise “Bilmiyorum.” şeklinde olur (Gürpınar, 2021: 89). Kocasının yaşandığı iddia edilen olağanüstü olaylar karşısındaki tutumuna rağmen Şükriye Hanım'ın düşüncelerinde değişiklik olmadığını “Cadının mevcudiyeti ihtimali, hayır hakikati, âdeta dimağımda kuvvet buldu.” ifadesi göstermektedir (Gürpınar, 2021: 96). Anlatıcı çeşitli olağanüstülüklerle kararsızlık sürecinde bulunanları olağanüstü olaylara inanmaya zorlar. Örneğin Binnaz Hanım'ın karakteristik el yazısı ile tehditkâr mektupların gelmesi Naşit Nefi Efendi'nin düşüncelerini bu yönde değiştirir. Nitekim Binnaz Hanım'ın mektuplarındaki ifadelerine anlatıcı eserde yer verir. Anlatıcı, Binnaz Hanım'ın “Naşit Nefi, seni biaman bir muhabbetle, dehşetle kısıkanıyorum. İstedğim anda sana büyük bir fenalık edebilmek kuvvetine malikim.” gibi ifadelerle Naşit Nefi Efendi ve Şükriye Hanım'ın evliliklerine müdahalede bulunduğunu okuyucuya aktarır (Gürpınar, 2021: 196). Bu ifadelerin kahramanlarda etkili olduğu da görülür. Naşit Nefi Efendi'nin “Binnaz öteki dünyadan benim bu âlemdeki işlerime müdahaleye başlarsa ben sıfırı tükettim gitti demektir.” (Gürpınar, 2021: 128), “Biz itaat ettikçe o şımarıyor.” sözleri bu durumun göstergesi niteliğindedir (Gürpınar, 2021: 184). Naşit Nefi Efendi'nin bu tutumu Şükriye Hanım'ın da olağanüstülüklerle inanma konusundaki düşüncelerini sağlamlaştırarak “Artık bizim hayât-ı zevciyyetimiz ikilikten çıktı, üçleşti. Bir zevcim, bir ben, bir de o cadı.” gibi ifadeleri kullanmasına neden olur (Gürpınar, 2021: 131). Kurguda gerçekliği savunan bir diğer kişi olan

Şükriye Hanım'ın babası da benzer süreçlere maruz kalır. Ruh çağırma seansına kendisi de katılır ve orada yaşadıkları onu etkiler. Anlatıcı ilk aşamada seansın lideri olarak nitelendirilen Reis Efendi ile Şükriye Hanım'ın babasının ilmi tartışmalarına yer verir. Burada Şükriye Hanım'ın babasının “Ölüm, tabiatın bir kânun-ı mutlakıdır. İstisna kabul etmez.” (Gürpınar, 2021: 231), “... yevmü'l-haşr-den evvel ölümler dirilmeyecektir. Buna emin olunuz.” gibi sözlerle düşüncelerini ifade ettiği görülür (Gürpınar, 2021: 234). İlerleyen süreçte yaşanan olağanüstülükler (koltuğun kendi kendine hareketi, babasının elinin istemsizce yazı yazması, ticaret ortağıyla olan anlaşmalarının ortaya çıkması) onun düşüncelerini değiştirir. Onun “İyice anladım ki bu evde cadı yahut o namla hareket eden tehlikeli bir mahlûk var.” şeklindeki ifadeleri ile bu durum okuyucuya sergilenir (Gürpınar, 2021: 261).

Eserde hem okuyucu hem de karakterler açısından kararsızlığa neden olan olaylar “Arâm-ı Dil Hanım'ın büyük oğlu Kadir Bey'in” mektubu ile sonlanır (Gürpınar, 2021: 280). Mektubunda yaşanan olağanüstü olayları (konakta, mezarlıkta yaşananlar) gerçekçi bir şekilde açıklar. Annesi ile merhum Binnaz Hanım'ın kim erken ölürse diğerinin eşini rahat bırakmayacağı konusunda anlaşma yaptıklarını, “Validem daha evvel vefat edeymiş düçar olduğunuz felaketin bir aynına demek pederim uğrayacakmış.” ifadesi ile açıklar (Gürpınar, 2021: 293). Ayrıca onların ruh çağırma ile ilgili olduklarını “ispritizma cemiyetinin en ileri gelen azaları” şeklinde belirtir (Gürpınar, 2021: 285). Kendi konakları ile Naşit Nefi Efendi'nin konakları arasındaki gizli geçit vasıtasıyla annesinin onların konağına gizlice girerek bütün yaşananlara sebep olduğunu ifade eder. Ayrıca bu konuda erkek kardeşinin de annesine yardım ettiğini (Binnaz Hanım'ın el yazını taklit ederek, maske yaparak vb.) belirtir. Mezarlıkta Binnaz Hanım'ın dirildiğine şahit olduğunu söyleyen ırgatbaşının ise annesi tarafından para karşılığı tutulduğunu anlatır. Eserin kurgusu süreç bağlamında değerlendirildiğinde, eser boyunca gizem ögesinin canlı tutularak kurgunun tekinsiz fantastik ile olağanüstü arasında gidip geldiği söylenilebilir. Ancak eserin sonunda Kadir Bey'in mektubu ile yaşanan olağanüstü olayların bilimsel bir bakış açısıyla açıklanmasıyla kurgunun tekinsiz fantastik olarak sonuçlandığı görülür. Bu nitelikleriyle incelenen eserin fantastik türünden ziyade bu türe yakın olan tekinsiz fantastik türünde olduğu söylenilebilir.

Eserin tür yönünden sınıflandırılmasında Kadir Bey'in mektubu etkili olmuştur. Ancak bu mektupta yaşanan olağanüstülüklerin mantıklı bir şekilde açıklanmasına rağmen ruh çağırma gecesinde yaşananlara değinilmediği görülür. Sadece Binnaz Hanım'ın ve komşunun o cemiyetin üyesi oldukları belirtilir. Örneğin Şükriye Hanım'ın babasının ruh çağırma gecesinde yaşadığı olağanüstülükler açıklanmaz. Elbette sadece bu özelliği ile eserin fantastik türü kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Ancak eserin, tekinsiz fantastik türünde olmakla birlikte, fantastik türüne yaklaştığı söylenilebilir. Bu yöndeki değerlendirmenin sebebi ise kararsızlık sürecinin sadece okuyucuda oluşmasıdır. Nitekim bu kapsamda bir eserin fantastik olarak nitelendirilebilmesi için gerekli olan koşullardan, yaşananların mantıklı şekilde açıklanması sürecindeki kararsızlık ve eserin sonunda okuyucunun bir kaniya varması niteliklerinin [Todorov (2012: 39) karakterin kararsızlık süreci yaşamasının fantastik edebiyat için bir koşul olduğunu ancak diğer iki koşulun bulunmasının da bir eserin fantastik olabilmesi için yeterli olduğunu düşünür.] bu eserde sadece ruh çağırma gecesi bağlamında yer aldığı tespit edilmiştir.

Tartışma

Bu çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Cadı* isimli eseri fantastik edebiyat açısından yorumlanmıştır. Bu aşamada eserde yer alan olağanüstü öğeler belirlenmiş ve bu öğelerin fantastik kararsızlık süreci oluşturabilme durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Burada amaç eserin tür özelliğini yansıtabilme durumunu belirleyebilmektir. Benzer yöndeki çalışmalarda eserin fantastik tür kapsamında değerlendirilmesindeki ölçütler arasında kararsızlık sürecine de yer verildiği görülmektedir (Yeşilyurt ve Önen, 2015: 133; Yeşilyurt, 2016: 123). Bu doğrultuda değerlendirme yapıldığında eserdeki olağanüstü olaylar, Kadir Bey'in mektubu ile mantıklı çözüme ulaşmasına kadar (Gündüz, 2013a: 380), gizem ve korku yönünden ana kurguyu oluşturmaktadır. Bu konuda Moran (2007: 64-66), yazarın *Cadı* gibi olağanüstü öğeler içeren *Gulyabani* isimli romanında gizem unsurunun okuyucunun heyecan ve merak duygularının canlı kalabilmesi için eserin sonuna kadar saklandığını ifade ederek eserin sonunda olağanüstü olayların nedenlerinin açıklanarak gizemin çözülmesiyle eserin garip türüne dâhil olduğunu ifade eder. Eserin ana karakteri olarak nitelendirilebilecek olan Binnaz Hanım olağanüstülüklerin merkezinde yer almaktadır. Ona eserde verilen nitelik yeniden dirilme üzerinedir. Kerman (2009: 157), yazarın bu romanında “yeniden dirilme” olarak da tanımlanabilecek temayı tercih etmesindeki amacın “o yıllarda hayli ilgi uyandıran ruh çağırma toplantılarını dolaylı olarak eleştirmek” olduğunu ifade eder. Nitekim eserde Binnaz Hanım'ın ve komşularının bu konuya aşırı ilgili oldukları anlatılır. Ayrıca eserde ruh çağırma seansına yer verilmesinin de bu amaca yönelik olduğu söylenebilir. Oymak (2021: 388) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın incelediği eserlerinde karamsar bir bakış açısıyla kurgunun oluşturulduğunu belirtir ve eserlerde gerçek, olağanüstü çatışmasının başarılı bir şekilde uygulandığına vurgu yapar. Yazarın *Cadı* isimli eserinde de bu kurgunun yer aldığı görülür. Nitekim başlangıçta eserde yaşanan olağanüstü olaylar karakterlerde bu çatışma unsurunu oluşturmuştur. Ancak kurgu bu açıdan incelendiğinde olağanüstü olaylara inanma yönünden kararsızlık yaşayan karakterlerin daha fazla olağanüstülükle karşılaşması, onların bu kararsızlık sürecini sonlandırmıştır. Örneğin, çocuklara kim tarafından getirildiği belli olmayan yiyecekler ve evdeki hizmetçilerin Binnaz Hanım'ın dirildiğine yönelik beyanları Şükriye Hanım'ın; Binnaz Hanım'dan geldiği düşünülen tehdit mektupları Naşit Nefi Efendi'nin; ruh çağırma seansında yaşananlar ve Binnaz Hanım'ı gece karşısında görmesi ise Şükriye Hanım'ın babasının düşüncelerini bu yönde değiştirmiştir.

Eserde olağanüstü olayların gerçekleştiği mekânlar korku ve gizemli yönleriyle ön plana çıkmaktadır. Olayların merkezinde Naşit Nefi Efendi'nin konağı yer almaktadır. Şenyurt (2017: 431-432) Türk edebiyatında korkulu mekân olarak köşklerin kullanılmasında döneminde bu yapıların şehir içindeki konumunun etkili olduğuna dikkat çeker. Yazarın *Cadı* isimli eserinde olduğu gibi (İraz, 2017: 182), bir diğer korku temalı eseri olan *Gulyabani*'deki mekân tasarımı da köşkün bu nitelikleri ile kurgulandığı görülür (Şenyurt, 2017: 430). Yazarın eserlerinde yer verilen korku öğeleri toplumun bilinçaltını yansıtır niteliktedir. Örneğin yazarın bazı eserlerinde kullandığı baykuş ögesi gibi (Serrican Kabalcı, 2021: 773), *Cadı*'da kullandığı yılan, kedi gibi öğelerin de bu niteliklerle sunulduğu görülmektedir. Eserde kullanılan diğer olağanüstü nitelikteki ve korku uyandıran mekânlar ise taşlık, ormanlık alan ile mezarlık olarak sıralanabilir. Naşit Nefi Efendi'nin Binnaz Hanım'ın ölümünden sonra evlendiği ilk eşi taşlık alanda ölü olarak bulunur. Bu duruma Binnaz Hanım'ın sebep olduğu düşünülür. Şükriye

Hanım evliliği müddetince Binnaz Hanım'ın ormanlık alandan konağa gelebileceğini düşünerek korkuya kapılır. Mezarlıkta ise bir dizi (ırgatbaşının Binnaz Hanım'ın mezardan çıktığını gördüğünü söylemesi, mezar taşında Binnaz Hanım'ın el yazısının bulunması gibi) gizemli olaylar olur. Bu mekânlar vasıtasıyla kurguya gizem ve korku katıldığı, okurlara ve karakterlere bu durumun hissettirtilmeye çalışıldığı söylenebilir. Kurgu Todorov'un (2012) tür tanımı doğrultusunda genel olarak değerlendirildiğinde yaşanan olağanüstü olayların eserin sonundaki mektupla mantıklı bir şekilde açıklandığı görülür. Bu durum eserin, başlangıçta fantastiğe yakın ana türlerden olan "olağanüstü" bağlamında ilerlerken, "tekinsiz" türü kapsamında yer almasına neden olmaktadır. Ayrıca eserin bu kapsamda "tekinsiz fantastik" alt türü niteliği taşıdığı da görülmektedir. Eserin sonundaki bu açıklamalara rağmen kurguda bir kararsızlık ögesi olarak ruh çağırma gecesinde yaşanan olağanüstülüklerin (koltuğun kendi kendine hareket etmesi, Şükriye Hanım'ın babasının elinin kendi kendine yazı yazması, gizli ticari anlaşmaların ortaya çıkması gibi) mantıklı açıklamasına ise yer verilmemiştir. Bu durum karakterlerden ziyade okuyucuda fantastik kararsızlık süreci oluşturmaktadır. Bu nedenlerden dolayı eserin ana türlerden "tekinsiz", alt türlerden ise "tekinsiz fantastik" türü kapsamında yer aldığı ancak bazı özellikleriyle fantastik türüne de yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nitelikleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Cadı* adlı romanının Türk edebiyatındaki tekinsiz fantastik türündeki önemli eserlerden biri olarak kabul edilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aslan, P. (2011). "Spiritüalizm, Materyalizm ve Fantastik Üzerine Farklı Bir Hüseyin Rahmi Gürpınar Anlatısı: Ölüler Yaşıyor mu?", *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), s. 637-644.
- Boratav, P. N. (1945). "Hüseyin Rahmi'nin Romancılığı", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 3(2), s. 205-212.
- Demirkaya, S. (2015). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Cadı Romanı Etrafındaki Edebi Tartışmalar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Duran Oto, E. (2017). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarındaki Kadınların Bâtil İnançlar Karşısındaki Tutumu", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), s. 287-295.
- Elkılıç, N. H. (2021). *Ann Radcliffe'in Udolf Hisarı (1790) ile Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mezarından Kalkan Şehit (1929) Eserlerinin Gotik Unsurlar Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kars.
- Enginün, İ. (2013). *Yeni Türk edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e 1839-1923 (7. Baskı)*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eryılmaz, D.; Kalaycıoğulları, İ. (2018). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerinde Bilimsel ve Felsefi Unsurlar", *Dört Öge*, 13, s. 125-136. <http://www.nobelyayin.com/dortoge>.
- Gündüz, O. (2013a). *İkinci meşrutiyet romanı 1908-1918 yapısal ve tematik inceleme (2. Baskı)*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Gündüz, O. (2013b). Cumhuriyet dönemi Türk romanı. R. Korkmaz (Ed.), *Yeni Türk edebiyatı el kitabı 1839-2000 (8. Baskı)* içinde (s. 399-544), Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gürpınar, H. R. (2021). *Cadı*, (haz.) Oğuz, S., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İldeş, Ö. (2009). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1919'a Kadar Olan Romanlarında Yapı, Tema, Anlatım (1889-1919)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

- İraz, C. (2017). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Akıl ve Ruh Hastalıkları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Jung, C. G. (2003). *Four archetypes: mother, rebirth, spirit, trickster*, tr. Hull, R. F. C., Abingdon: Routledge.
- Kerman, Z. (2009). *Yeni Türk edebiyatı incelemeleri (2. Baskı)*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Koşar, E. (2005). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Bâtil İnançlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul.
- Moran, B. (2007). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3: Sevgi Soysal'dan Bilge Karasu'ya (12. baskı)*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oymak, A. (2021). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İffet ve Son Arzu Romanlarında Hayal ve Hakikat Karşıtlığı", *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, s. 381-389. DOI: 10.29000/rumelide.949002.
- Özlük, N. (2011). *Türk Edebiyatında Fantastik Roman*, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Serrican Kabalcı, E. (2021). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Baykuş", *Karadeniz Araştırmaları*, XVIII(71), s. 763-774.
- Şenyurt, O. (2017). "Edebi Metinlerde Korku Nesnesi ve Fantastik Öğelerin Kurgusu Olarak "Köşk"", *SOSYOLOGCA*, 7 (13-14), s. 418-432.
- Tanpınar, A. H. (2013). *On dokuzuncu asır Türk edebiyatı tarihi (21. baskı)*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Todorov, T. (1975). *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre*, tr. Howard, R., Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.
- Todorov, T. (2012). *Fantastik: Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım (2. baskı)*, çev. Öztokat, N., İstanbul: Metis Yayınları.
- Uğur, V. (2010). "Türk Edebiyatında Fantastik Roman", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 42(42), s. 133-154.
- Yeşilyurt, Ş.; Önen, E. E. (2015). "Fantastik Bir Anlatı: Zaragoza'da Bulunmuş El Yazması", *Hikmet Dergisi*, 26, s. 114-134.
- Yeşilyurt, Ş. (2016). "Barış Müstecaplıoğlu'nun Şamanlar Diyarı Dizisi Üzerine Fantastik Bir İnceleme", *Karadeniz*, 32, s. 107-124.
- Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. baskı)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.